

Lots of Luck

פורים תשע"ד

שפתי חיים

154

TIMELESS SEASONS

The name "Purim" — על שם הפור, "on account of the lots" (*Esther 9:26*) is also puzzling. Surely the actual casting of lots by Haman to determine when his own luck would be best was only a minor happening in the entire perspective of events. Every *yom tov* is identified by its basic mitzvah or theme, whereas Purim is so called because of a peripheral incident that appears to be unrelated to the main story.

"פורים" — נקבע שם היום, על שם "הפיל פור הוא הגורל לפני המן" (אסתר ג, ז) — "כי פור המן נהפך לפורינו" (פיוט אשר הניא), וכך נאמר: "על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור" (אסתר ט, כו) — שם הוא המגדיר את תוכן הדבר, וא"כ השם "פורים" מבטא ומגדיר את שורש כל הלימודים של ימי הפורים.

צריך להבין, במה השם "פורים" מבטא את מהותו של יום זה? הרי הפור שהפיל המן — שנהפך לפורינו — היה רק פרט אחד לקביעת התאריך של ביצוע הגזירה על היהודים. המן לא רצה לקבוע בעצמו את התאריך להרוג את היהודים ולכן הטיל גורל והוא זה שהכריע בבחירת התאריך, וא"כ הגורל הוא רק פרט אחד — שולי — ממאורעות הימים הללו, ולמה נקבע שמו של היום "פורים", דוקא על שם פרט שולי זה?

עוד צריך להבין, אם נקרא שמו של היום ע"ש הפור שהפיל המן, היה צריך לקרוא שמו של היום "פור", ולמה נקרא שמו "פורים" — לשון רבים?

This is why the Megillah states:

על-כן קראו לימים האלה פורים על-שם הפור על-כן על-פל דברי האגרת הזאת ומה-ראו על-ככה ומה הגיע אליהם.

Therefore they called these days "Purim" after the word *pur*, because of all that was written in this letter, and because of what they had seen of this matter, and what had happened to them (*Esther 9:26*).

This *passuk* can be understood to mean, "Therefore these days were called *Purim* [plural] because of two *purs*: the first was על שם הפור, after the lottery [of Haman], and the second was על-פל דברי האגרת הזאת, because of what was written in this letter [the Megillah]" — referring to the miracle of how Haman's decree was overturned onto his head, which is our *pur*.

The first *pur* refers to ומה-ראו על-ככה, "what they [Haman and his cronies] saw about it" — i.e., about initially planning to exterminate the Jews; and the second *pur* refers to ומה הגיע עליהם, "what happened to them [in the end]" — i.e., that the Jews eventually ruled over them.

(Rav Shimon Schwab, *Ma'ayan Beis HaSho'eivah, Megillas Esther*, p. 475)

שני מביטים על מהות הגורל

- 1. According to Haman's *pur* and the astrological signs, the fortune of the Jews at the time of Purim was such that they were slated for destruction. However, Hashem changed their fate through a miraculous salvation. The deliverance of Purim demonstrated to the world that Hashem has absolute power and dominion over all happenings, including astrological fortune, which many people of the time, including Haman, believed could not be altered. As a permanent reminder of Hashem's power, and in commemoration of the revelation of Hashem's providence that came about through Haman's lottery, the holiday is named Purim.

(*Manos HaLevi, Esther 9:16-17*)

- 2. The holiday is named for the lottery, simply because the entire miracle of Purim revolved around Haman's determination to kill the Jews on a day selected through the lottery.

(*Berichei She'arayich to Manos HaLevi, Esther 9:26*)

- 3. *Purim* is plural because there were actually two lotteries on Purim, the first being that of Haman and the second being that of the Jews. This is evident from the *piyut*, liturgical poem, "Asher Heini" (the *piyut* containing "Shoshanas Yaakov," which is recited immediately following Megillah reading on Purim night), which states לפיכך לפורנו — "Haman's *pur* became our *pur*." At the outset, Haman made a *pur* to destroy the Jews, and in the end, Esther was able to overturn his decree onto his own head (the Jews'

כי להבין את מהותו של יום פורים, והלימודים ממאורעות אלו, יש להקדים ולבאר תחילה כמה יסודות חשובים למסגרת עבודת ה' שלנו, בענין הבחירה — והמקרה.

בדרך כלל, האדם בבחירתו מכריע כיצד ואיך לפעול, על פי ראות עיניו והבנת שכלו, אולם יש דברים שקשה לו לאדם להגיע לכלל החלטה מסיבה כלשהי, ואז מכריע את הדבר ע"י גורל. כמובן, הכרעה זו שעל פי הגורל אינה מצד בחירתו של האדם, אלא הכרעה מלמעלה על פי המזל. ואמנם גם כענייני קודש מצינו שהשתמשו בגורל, כגון: שני השעירים ביוה"כ פ מצוותם שיהיו שווים במראה קומה ודמים (יומא פ"ו מ"א), והגורל הכריע איזה שעיר קרב לה; ואיזה שעיר משתלח לעזאזל. וכן חלוקת ארץ ישראל היתה עפ"י הגורל, והתנחלתם את הארץ בגורל למשפחותיכם" (במדבר לג, כד).

לאמיתו של דבר, יש לדעת כיצד לפרש את משמעות ענין הגורל וכיצד להתייחס אליו. אפשר להסתכל על הגורל כמבט של אמונה, שהרי הגורל מראה לנו את רצון השי"ת, ואין ההכרעה מסורה ביד האדם כלל – וכך אמנם היה בגורלות השעירים ביהי"כ, אשר משמים הוכרע תפקידו של כל שעיר אם להקריבו לה' או להשתלח לעזאזל, וכן בגורלות חלוקת הארץ, נקבע משמים על פי רצון השי"ת איזה חלק מגיע לכל שבט. אמנם מאידך, האיני מאמין מסתכל על הגורל כמבט של כפירה; כאשר אינו רוצה להכריע לפי שכלו והבנתו, הוא משאיר את ההכרעה לדרך המקרה – המקרה הוא שיכריע.

יסוד מבטו של המן נבע מכפירה

המן אשר מסר את ההכרעה לביצוע הגזירה לגורל, לא עשה זאת מתוך היותו מאמין המבקש למסור את ההחלטה לרצון השי"ת, אלא כונתו היתה – המקרה הוא שיכריע.

וכן אחז"ל (אסתר רבה פר' ז, ה) "ירגד לו מרדכי את כל אשר קרהו" – מרדכי סיפר להתך את כל השתלשלות הענינים – "אמר להתך לך אמור לה בן בנו של קרהו בא עליכם הה"ד אשר קרן בדרך". מרדכי הגדיר את אישיותו של המן – "בן בנו של קרהו", עמלק הרי ראה את כל הניסים והנפלאות שנעשו ביציאת מצרים וקריעת ים סוף, ובשעה שכל העמים שמעו וראו "אז נכהלו אלופי אדם... נמוגו כל יושבי כנען" (שמות טו, טו), עמלק לא רצה להבין את מה שכולם ראו והבינו אלא עמד כנגד ונלחם בישראל. לכאורה, כיצד העז לעשות זאת אחרי שראה את כל הניסים והנפלאות? התשובה: "אשר קרן בדרך", עמלק אכן ראה את כל השתלשלות המאורעות, יציאת מצרים.

קריעת ים סוף, אבל הוא ראה בכל אלה צירוף של מקרים גרידא, מקרה ועוד מקרה, וכן כפר בהשגחה. כמוהו התנהג גם המן, כפי שמרדכי הגדירו – "בן בנו של קרהו", הוא רואה בכל מאורע רק מקרה, איננו מתפעל כלל מניסים ונפלאות, כי כופר הוא בהשגחת השי"ת.

לא רק כהפלת הפור, אלא בכל מאורעות המגילה ניכר מבטו של המן הרואה בכל דבר – מקרה.

ומהי תגובתו של המן על מאורעות אלו? "ויספר המן לזוש אשתו ולכל אוהביו את כל אשר קרהו" (אסתר ו, יג) – קרה מקרה, לא התפעל מאומה מההשגחה הפרטית הזו, ולא ראה בכל אלה עונש שמים על רשעתו, אלא רק צירופי מקרים, מקרה ועוד מקרה שאינם בתחום שליטתו. גם יועציו לא ראו בכל המאורעות הללו את יד ההשגחה ולא הבינו שאין רצונו של הקב"ה לחלות את מרדכי, וענו לו באותו מבט: "ויאמרו לו חכמיו חרש אשתו אם מורע היהודים מרדכי אשר החילות לנפל לפניו לא תוכל לו כי נפל תפול לפניו" (אסתר ו, יד), כל זה רק מקרה הוא – "אם מורע היהודים" מי שמתגרה ביהודים כאשר השעה משחקת לו, הרי אז ההצלחה מאירה לו פנים, אבל אם במקרה איננו מצליח, הרי אז מזלו, והמקרה ממשיך לדרדרו מטה יותר ויותר, לכך נפול תפול לפניו.

זוהי הגדרתו של מרדכי על המן "בן בנו של קרהו", אף מאורע אינו מאיר את עיניו לראות את השגחת השי"ת, בכל דבר רואה רק "מקרה". כשמצליח – המקרה נתון לשליטתו, וכשאינו מצליח – אינו חש באשמה כלל, אלא מקרה הוא שאינו בתחום שליטתו.

הכופר משעבד את המקרה כפי רצונו

הכופר – פוסח על שתי הסעיפים, הוא משתמש במקרה כרצונו האישי וכפי הצלחתו. אמנם הוא יודע שיש דברים הנגזרים מלמעלה אשר הם אינם בתחום שליטתו, אבל בכל זאת הוא מרמה את עצמו שהוא כביכול בעלים על המזל, כיודו וככוחו לשעבד את המזל לרצונו – וכפי רצונו. כשמצליח איננו תולה את ההצלחה במזל, אלא זוקף אותה לכוחו וליכולתו האישית, אולם

מאידך כשאינו מצליח תולה זאת במזל, וחי בהרגשה שאין זו אשמתו, שהרי יש דברים שאינם בתחום שליטת האדם, ובס"ה הרי זה מזל לא מוצלח. הוא איננו חש כיצד על כל צעד ושעל הוא נאלץ לחיות עם סתירות מיניה וביה. בהשקפה כפרנית זו, חי המן "בן בנו של קרהו" – כפוסח על שתי הסעיפים, מצד אחד רצה שמלמעלה יתכנו את היום המוצלח למזמנתו, כרצונו האישי ולתועלתו מתוך שנאוה ליהודים, ומאידך גיסא היה כופר גדול! מבטו על כל המאורעות היה שהם אינם אלא צירופי מקרים ומולות גרידא, שאינם בתחום שליטתו, ואינם תגובה על מעשיו הרעים. והרי זוהי סתירה מיניה וביה – ממה נפשך, אם מוסר אתה את ההחלטה – שמשמים יחליטו, א"כ צריך גם לדעת מה רוצים משמים, להתאים את עצמך לכח העליון, ולא להיפך לרצות לישעבד כח העליון לרצונך.

10 כאשר קורה כל מקרה כשלעצמו אפשר להסכים זאת, אין זה חורג מדרך הטבע; קורה שהמלך משתכר באמצע הסעודה, וקורה שיש לו בקשה להראות את אשתו לעיני העמים, וקורה שכרעס עד כדי כך על אשתו הורגה, וגם קורה שבחר באשה אלמונית שאיננה מגדת את עמה ומולדתה, וכך ככל מאורעות המגילה כשקורה כל דבר כשלעצמו אפשר לומר – זה קורה, אבל כשרואים כל השתלשלות המאורעות מתחילה ועד סוף, רואים ככל זה השגחה נפלאה המסתתרת בתוך הטבע.

המן גם הוא ראה כל השתלשלות המאורעות, אבל הוא ראה בכל פעם רק פור – מקרה (הוא לא ראה את הקשר של המאורעות), כשהצליח השתמש במקרה לטובתו וכרצונו, וכביכול ביודו להשתלט על המקרים העליונים, אבל כשלא הצליח לא חש באשמתו כלל, תגובתו: "ויספר המן ... את כל אשר קרהו" – בן בנו של קרהו.

פור המן נהפך לפורינו

מעתה נבין איך מבטא שם היום "פורים" – את מהותו של יום. אמנם הגורל שהפיל המן, שעל שמו נקבע היום, היה רק פרט אחד בכל מאורעות

המגילה, אבל מפרט זה ניכר היטב כל מהלך השקפתו הכפרנית של המן, כיצד רצה לשעבד גורמי שמים לרצונו. הדבר לא התבטא רק בהפלת הגורל, אלא בכל מעשיו חשב להשתמש במזל כרצונו האישי, וטבר כי ביכולתו לנווט את המזל לתועלתו, ובכך לשעבד גזרות שמים לרצונו. אולם חסדו גבר עלינו ובסופו של דבר כל מזימותיו היו פור – שנהפך לפורינו, השי"ת הפך את רצונו של המן לצנינו שיצא על ידו לפועל את גזרות שמים, ולדוגמא: המן רצה לעשות נגד רצונו של הקב"ה והפיל פור כדי שיוזמן לו היום המתאים להרוג את היהודים, כלומר – השתמש במקרה כבתיירונו ורצונו, והנה בסופו של דבר נהפך הפור לפורינו. אכן התברר כי היום הזה הוא יום המוצלח לישראל, "ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלוט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם" (אסתר ט, א), ואף החודש המוצלח ביותר, וכדברי הגמרא בתענית (כט: מ) שיש לו דין עם הגוי ידון עמו בחודש אדר. זאת אומרת, השי"ת השתמש בגורל של המן שבסופו של דבר יצא ממנו טובת ישראל. העצה שיעץ המן להרוג את ושתי בסופו של דבר היתה לרעתו, במקומה נלקחה אסתר לבית המלך והיא זו שהביאה למפלתו; העץ שהכין לחלות את מרדכי סופו הוא עצמו נחלה עליו; העצה שיעץ למלך להגדיל את עצמו, להרושיב על הסוס את האיש אשר המלך חפץ ביקרו, בסופו של דבר נהפך לרעתו, הוא בעצמו היה צריך להרושיב את שונאו מרדכי על הסוס ולהרכיבו ברחוב העיר.

אמנם המן ראה בכל מעשיו רק מקרה – "בן בנו של קרהו", פעם הוא מצליח ופעם המקרה אינו בתחום שליטתו, אבל הקב"ה סיבב כפי שקבעה ההשגחה מראש, שמכל מעשיו סופו של דבר – פור המן נהפך לפורינו, ויצא ע"י כך קידוש השם וטובה לישראל.

גם נבין לפ"ז למה נקבע שם היום "פורים" – דהיינו גורלות, כלשון רבים – ולא פור. אכן הביאור, יש שני צדדים לגורל, מצד אחד – הפור שכתר המן להפיק את רצונו, ומצד שני – פור זה באמת היה פורינו. המן רצה לשעבד את גורמי שמים לתועלתו, ומאידך כל זה היה פורינו, והשי"ת שיעבד את רצונו של המן להוציא לפועל גזירת שמים, ובסופו של דבר על ידו יצא קידוש השם. א"כ יש כאן שתי בחינות: א. הפור שרצה המן, ב. פור זה באמת היה פורינו.

הלימוד שלומדים אנו ממאורעות אלו, כיצד מנהל הקב"ה את כל השתלשלות הענינים, ותפקידנו אנו לקח חלק בפועל למלא את רצונו של הקב"ה. וכאמור, ביצוע הדבר בפועל שייך רק כאשר פאדם מתאים את רצונו לפי תפקידו בעבודת ה', ולא ח"ו מתליף את תפקידו לפי רצונו. נוסף לכך צריך להתרחק מנגיעות אישיות, ובגון שמנצל את חלקו (כשורנות מוגבלים, קשיים וכדו') כתיורן להקל מעליו את מילי תפקידו באמנות.

3. The *passuk* that describes the casting of the lottery states, — בשנת שתים עשרה למלך אחשורוש הפיל פור הוא הגורל לפני המן — "In the twelfth year of King Achashveirosh a lottery was cast in the presence of Haman" (*Esther* 3:7). Upon close examination, while the *passuk* states that the lottery was cast in Haman's presence, it does not actually indicate who it was who cast the lottery! The text was deliberately structured this way to reveal that although the physical lots were cast at the instruction of Haman, it was actually Hashem who "cast the lots" so that the month of Adar would be the outcome. The Gemara (*Megillah* 13b)

explains that by Hashem causing the lottery to fall in Adar, the Jews' mitzvah of donating half-shekalim to the Beis HaMikdash each year during Adar was recalled. Since it was the merit of this great mitzvah of Adar that saved the Jews from destruction, the lottery is actually considered the Jewish people's saving grace. Therefore, it became the namesake of the holiday itself.

(Bnei Yissaschar, Maamarei Chodesh Adar 4:4)

אדר פורים אדר

רמח ארחות

דרכי השי"ת שמתוך הצרה עצמה ממציאם פדות ורווחה

על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור (מסמך ט, נו), הנה יש לתמוה אמאי נקרא זה המועד על שם הצרה שבאה על בני ישראל, שהרי ענין הפור בו נפתחה הרעה כמ"ש (טס מד) כי המן בן המדתא האגגי צורך כל היהודים חשב על היהודים לאברם והפיל פור הוא הגורל להמס ולאברם.

ובספר בני יששכר (סודג לוד 7, 6) כתב עוד מהראוי לתת לב מה נשתנה קריאת שם המועד הזה מן כל השמות של כל המועדים שהשמות של כל המועדים נקראים על שם הנס היינו חג הפסח על שם הפסיחה והדילוג, וכן השם הנקרא בתורה חג המצות על שלא הספיק בצקם של אבותינו וכו' ואכלו מצות. חג הסוכות כי בסוכות הושבתי את בני ישראל וכו', וכן מן הראוי שיהיה המועד נקרא על שם הישועה והנס ולא על שם השעבוד והיסורים והצרה לשונאי ישראל, ובכאן תהי להיפך קראו שם המועד פורים ע"ש הפור אשר הפיל המן פור הוא הגורל להרע לישראל.

וכתב לתרץ עפ"י הקדמת מרן האריז"ל (שע"כ ר"ח דנוס 6) אשר דיבר

בקדשו שכל החדשים הם בבחינת איברי הראש. תשרי גולגולת, מרחשון כסלו ב' אונים, טבת שבט ב' עיניים, אדר בחי החוטם בו תלוי חוש הריח. והנה כל החושים נזכרים אצל חטא אדם הראשון, מה שאין כן חוש הריח לא נזכר. ע"כ כולם נתפגמו ונתגשמו בחטא אדם הראשון, משא"כ חוש הריח הוא דבר שהגשמה נהנית ממנו ולא הגוף ע"כ זה החוש ינתן למלך המשיח 'והריחו' ביראת ה' וכו' (שע"כ יא, ג).

ובזה תתבונן מפלאות תמים דעים, הנה המן הרשע הצר הצורך היה כוחו מן הנחש הקדמוני אשר פיתה לאכול מן עץ הדעת, כן הוא גרם בעצתו שיאכלו ישראל מסעודתו של אחשוורוש ונתחייבו שונאיהם של ישראל כמבואר בכתבי האריז"ל (מסנתם הקדש סוף עני פורים) שהתעורר חטא אדם הראשון ונקנס עליהם מ"י כמו על אדם הראשון באכלו מן עץ הדעת. והנה פעל ועשה היוצר כל הוא אלקינו אשר

15

המן הרשע הפיל פור לאבד וכו', ולא מצא לגורלו רק חודש אדר הוא בחי החוטם אשר בו חוש הריח והוא חוש המתקיים כי לא נפגם בחטא אדם הראשון. ע"כ תמצא אשר גם שמות הגואלים נקראו בשם בשמים הנבראים לחוש הריח היינו מדרכי נרמו במו דרוו (דמתרגמינן מרי דכי) אסתו נקראה הדסה. ובה תבין עפ"י פשוטו

מה שנאמר במדרכי ויצעק צעקה גדולה וכו', ולא נאמר מה אמר (כאשר דקדקו ג"כ חז"ל), אבל הוא כפשוטו מפני שהקול יפה לבשמים הבן, הנה ע"י זה שנפל הפור על אדר נתבטל הצר הצורך וישראל קיימים לעד לעולם והבן.

ובזה תבין הנאמר במגילה בחודש הראשון וכו' הפיל פור הוא הגורל לפני המן וכו' ומחדש לחדש שנים עשר הוא חודש אדר, הנה לא נדע פירושן של הדברים מי הוא המפיל את הפור לפני המן, הלא המן בעצמו הוא המפיל, ובעלי הפשט נדחקו מאד בזה. ולפי דברינו יזנה עפ"י דבר הזהר (מ"נ ס, ט) אמרו שם כל מקום שנאמר איזה דבר הנעשה ולא פי' מי הוא הפועל והעושה, כגון (שמות מ, 6) ואל משה אמר עלה אל ה' וכו', הכוונה הוא על *ההוא דסתים המסבב סיבות נעלם ונסתר, ממילא תפרש גם בכאן הפיל פור הוא הגורל לפני המן ולא פירש מי הוא המפיל הפור, הנה הכוונה הוא המסבב סיבות והפועל ישועות המגיד מראשית אחרית, הוא פעל ועשה להפיל הגורל דייקא על חודש אדר וכו'.

ומעתה תתבונן על כן קראו לימים האלה על שם הפור, הנה קראו את המועד על שם הפור דייקא הוא, לאמר להתודע ולהגלות לכו תוו מפעלות ה' אשר הפליא חסדו עם ישראל עם קרובו, דהגם שנתחייבו שונאיהם של ישראל וכו' (מגילת י, 6), הנה הפועל ישועות הוא פעל ועשה שהפיל הגורל על חדש אדר הוא בחי החוטם אשר בו חוש הריח חוש המתקיים שלא נפגם בחטא אדם הראשון וכו', ועי"ז עלתה זכרונו לפניו ית"ש לטוב ונתקיימו ישראל לעד

17

ונתבטל המן שלוחו של הנחש. א"כ צמיחת הישועה היה תיכף בהפלת הפור לחדש שנים עשר הוא חדש אדר, הדבר הזה פעל ועשה המסבב סיבות והמצמיח קרן ישועה והבורא רפואות קודם למכה, ע"כ קראו לימים האלה פורים ע"ש הפור כי הוא יסוד הישועה הבן. עכ"ל"ק.

18

גם הביא לעיל (מלמד 6 לוח יב) שידוע מספרי הקדמונים שגזירת המן היתה על חודש אדר שני שאותה שנה מעוברת היתה. וכתב רבינו אפרים (הגלו כח"ד"א כספר דגס לפי) שאין הכשפים שולטים במי שנולד באדר שני שחודש העיבור אין שולט בו שום כשפים, ועיין בכתבי האריז"ל, ותדע שהמן היה מבחינת נחש הקדמוני מנחש ומכשף וכן כל העמלקים, והנה השי"י הפר עצתו במה שפעל ועשה שנפל לו הפור על חודש אדר שני שאין בו מזל ואין שולט בו כישוף כו', על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור עכ"ל"ק.

במצינו למדים מדבריו שישועתם של ישראל לא התחילה מעתה

לאחר ביטול הגזירה, אלא השי"ת הכינה וחקרה מאד ומקדם, ובעת עשיית הגזירה סיבב סיבת הסיבות שהגורל יפול בחודש זה שבו אין להכשפים שום שליטה וגם שהוא רומז להחוטם שלא פגמו בו בעץ הדעת, ועי"ז היתה ההמתקה ונפעלה הישועה וזוה נסתבב הנס ולכן קראו לו פורים על שם הפור.

וכע"ז כתב החתם סופר זיע"א במאה"כ (שמות לג, טג) וראית את אתורי ופני לא ידאו, כי כן דרכי השי"ת להסתיר דרכיו בתחילה, ורק לאחר זמן הרכבה יכולים לראות ולהבין במקצת כי קל מעשיו ית' היו בעבור להכין להם רוח והצללה לישראל. ומוכיח החת"ס דבריו מתוך מאורעות ימי ישראל בכל השתלשלות הדורות, שבתחילה היה נראה לעין בשר כי נתרגש עליהם צרה וחשכות גדולה, אולם לאחמ"כ נתגלה להם חסדי

צריכים לחיות עם זה ולהאמין בזה
ולהכניס זאת כחורי הלב באמיתיות כי
כל מה דעביד רחמנא דעביד לטב עביד
ממש, כי ראית את אחורי לפני לא יראו.
וכאשר יודעים זאת באמת ומאמינים
בזה אזי הוא גופא גורם להמתקה
הגדולה, כדאיחא מכל תלמידי
הבעש"ט שעל ידי האמונה ממתיקים
כל הענינים והגבורות, והכל נתהפך
ונמתק לטובה.

22 Timeless Seasons - R. Roberts

The answer to these questions is to be found in tractate Chullin (139b) where our Sages ask, "Where is the episode of Queen Esther hinted at in the Torah?" They reply with the words, "ואני חסתר אסתיר פני, 'I will surely hide My face'" (*Devorim* 31:18). The Vilna Gaon interprets this response by saying that the cardinal purpose of the Megillah is to demonstrate that even in a situation of *hester ponim*, when Hashem is hidden from view and appears to be uninvolved, in truth it is He alone who is organising and supervising everything that takes place. The אנוכי and Divine presence is always in attendance, even at a time of *hester ponim*, when things look ominous. By reading the Megillah and studying the sequence of events, this heartening lesson becomes abundantly clear.

It is for this very reason that God's name is not mentioned in the whole narrative: in order to indicate that whilst God was never conspicuous He was still in charge and at work behind the scenes. As the story unfolds and the "random" links begin to come together like pieces of a jigsaw puzzle, only a fool could be blind to the Divine hand pulling at the strings. * This theme also helps to explain the name Purim — על Casting a lot is viewed as the epitome of a fortuitous occurrence, but in this instance it was anything but accidental. Hashem, who is in complete control, contrived the lot to fall on Adar so as to coincide with the month in which the supreme defender of *klal Yisrael* — Moshe Rabbeinu — was born and his merits would help to guarantee our survival. Since this minor "happening" mirrors the basic lesson of the

Megillah — to recognize אנוכי even at a time of *hester ponim*, the name Purim was chosen so as to highlight Hashem's mastery over the world, even when things look bleak and even over "chance" lots!

In the course of the Megillah, the narrative is referred to as a letter and זאת האגרת הזאת (*Esther* 9:26). Often, a letter reports on random and humdrum matters but in this case, although superficially it also resembles a letter, stringing together casual events, a closer look at this communication will reveal its true purpose. The Megillah was written to record the concealed hand of Hashem manipulating incidental links to form the chain of our survival.

With this in mind, we can now understand why *Megillas Esther* is so-called, with Mordechai's contribution ignored. The answer is that *Megillas Esther* is not referring to the person of Queen Esther, but it means גילוי חסתר — a book that reveals hidden things. Its narrative brings to light the extent of Hashem's influence in a world known as העולם, from the root נעלם, meaning "out of sight". No, He is not concealed, He only seems to be and it is our duty to recognise His presence in every event in our life.

השי"ת וטובותיו שכל ההסתרה לא היתה אלא לעשות עמהן נס ופלא. וזה פירש באומרו וראית את אחורי כו' היינו שאחרי ככלות הכל תפקחנה עיניכם לראות ולהשכיל שכל המאורעות נסתכבו מאתו ית' עילת כל העילות, אך לפני לא יראו כי קודם לזה לא יוכל הרואה לראות מאומה.

ובלקיחת אסתר לבית המלך גם נמצינו למדים דבר זה, שהרי כאשר לקחו את אסתר לבית

המלך בוודאי גברה תאניה ואניה כבית מרדכי ובכל בית ישראל, אמנם לאחמ"כ נוכחו לראות כי מסבב הסיבות ב"ה סיבב זאת כדי להביא רווח והצלה ליהודים עי"ז. וענין זה עצמו הוא מפלאי תמים דעים כי לכאורה נראים הדברים שהיתה אסתר נערה רכה בשנים כדכתיב (אסתר ג, ט) ותיטב הנערה וגו', אכן בתרגום יונתן (שם ג, ז) כתב דאסתר היתה כבר בת שבעין וחמש שנין, ועם כל זה כתיב ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל רואיה, וגם זה הוא מהנהגתו ית' דופני לא יראו, כי בודאי לא עלתה בדעתו של אף אחד מישראל שעל ידה של זו תבוא הישועה, אך השי"ת כל יכול וכל מעשהו באמונה.

20

אהובי אחיי דברים אלו אינן סיפור דברים בעלמא, אלא המה דברים שצריך כל אחד לחקקו במורשי לבו ולכונן את חייו על דבר זה, כי כל איש ישראל צריך לידע ולזכור בכל עת ובכל שעה כי יש השגחה עלינו מאתו ית' על כל גרגיר ועל כל ענין. ובעת שיבואו עליו מאורעות ומקרים שונים לא יסור אחר עצת הבעל דבר שעובר בכל כוחו להמיס לבו ולרפות ידיו ומכניס בלבבו מחשבות שונות כי כלו כל הקיצין כי נפלה בתולת ישראל ולא תוסף קום ח"ו, כי בסופו של דבר בעיניו יראה ישועתו ולבבו יבין כי כל

זה שנתרגש עליו היא גופא היתה ישועתו, ולא היו בזה כי אם חסדים מאת השי"ת.

זהו אנו צריכים ללמוד מהמגילה כי כל מה שעושה הקב"ה הוא לטובה ממש, ולא די בכך שמפסירים ואומרים מאמר ר"ע (נכונת ס, ג) כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ונחום איש גמזו היה אומר (מעניית כא, ג) גם זו לטובה. רק

מבחר שיחות לפורים
ר' אריה א"ש

רצף המאורעות של המגילה מהווה ראייה ברורה, שגם בתוך עולם ההסתר שלנו, ה' משגיח על כלל ישראל בתוך הנהגת הטבע. לאור דברינו הנ"ל, שתכלית הבריאה הוא לחיות באמונה דוקא במצב של הסתר פנים, *שדוקא במצב זה יש לראות את יד ה', מובן שפורים הוא אמצעי המקרב במיוחד השקפה זאת. בזה ניתן לחיות את האמונה שגם במקום שהשגחת ה' נסתרת מאד, עדיין יד ה' מכוונת את כל האירועים. זהו מצבו של כלל ישראל הנתון בתוך הסתרת פנים בגלות, אך יחד עם זה נמצא תחת השגחה תמידית של הקב"ה.

24 זו היא הוועלת הצריכה לצאת עבורנו מימי הפורים: חיווק האמונה *במצב של הסתר פנים, מצב כלל ישראל בגלות. הזמן המתאים ביותר לכך יותר מכל המועדים הוא חג הפורים, שבו רואים ומכירים את ה"אנוכי ה' אלוקיך". מבחינה זו יש דמיון בין נס פורים לנס יציאת מצרים¹¹, בכך ששניהם היו מקרה של הוצאת דור אחד מהנהגת ההסתר להנהגת הגילוי, שבו רואים את יד ה'. שהרי אירועי המגילה התרחשו זמן קצר לאחד החורבן, שבו היה הסתר פנים נורא בבחינת "עבד שמכרו רבו". חסד עשה הקב"ה עם ישראל שבזמן כזה, במצב של "בצאתי מירושלים", הראה להם הקב"ה את השגחתו בתוך הטבע.¹²

מלבד יסודות האמונה הנקנים מדברינו, תועלת גדולה יוצאת לכל יחיד. לפעמים הוא במצב של "בצאתי ממצרים" – הכל מצליח בחיים בכל המובנים, ולפעמים הוא נמצא במצב של "בצאתי מירושלים" – הכל נכשל ולא מצליח. על זה מועיל החיווק באמונה היוצא מפורים, וההכרה שכל מפריע שיש לו נועד רק לגסיון, עד כמה הוא מחזיק מעמד במצבים כאלו ואינו מתפעל מכל עניני העולם.

כמה כדאי במיוחד בימים אלו של פורים – למי שאינו נמשך להמולת הרחוב – להתחזק ולהתכונן לפורים ע"י תפילה בכוונה, ובחזוק בכוונה זו ש"אין עוד מלבדו". זוהי התועלת העצומה היכולה לצאת מפורים למי שמעמיק לחשוב על מהות הפורים.

ג' כי תשא, אדר תשל"ד

25

5. When the Jews stray from the path of Torah, Hashem steps in to redirect them. Sometimes He accomplishes this through positive events, and sometimes through seemingly negative events. Only Hashem knows and understands His reasons for choosing either technique. The Purim miracle represented the latter method. The holiday is named after Haman's lottery, because the seemingly evil lottery is what stirred the Jews to repentance, which is what in turn brought about their salvation.

(A.P.S.)

27

"איזהו עשיר?"

"השמח בחלקו" - בממון הקנוי לו קנין-הנפש. בממון שדרכי השגתו נהירים לו במידה הפבטיחה לו בו קנין גמור ומוחלט. בממון שאין ולא יהיה למאן-דהו בו דין ודברים. *כזה הוא קנין "גייע כפיים" - "גייע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך!" זו ההוכחה שעליה מבססים רבותינו את עשירות המעמד של ה"שמח בחלקו". עמל כפיים וגייעה עצמית, הם לבדם דרכי הקנין הבלעדיים, והם הינם גם כן הזרע, שיפריח בבוא העת את פירות ה"שמחה".

ד

וכן אלו היסודיים המקנים לנו את ארץ ישראל, תורכ ועולם הבא. הם הינם מעטפת הקנין של המעלות כללו.

ותחת אדרתה של הנחה זו, שהעמל הוא המעשה קנין הבלעדי שהשמחה צדורה בכניו, יפתח לנו צוהר להבנת מאמר חתום של רבותינו:

"...ואהבו שיחורו מוסר" (משל יג, כו) - זה הקב"ה שאהב את ישראל, דכתיב (מצאני א, ב) 'אהבתי אתכם אסר' ה', הוא מרבה אותם ביסורים, אתה מוצא ג' חתונות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכוון לא נתנו אלא על ידי יסורין: החורה, וארץ ישראל ועולם הבא כו"ו. (שמדיו א, א)

ומאליו מתבקש ליתן טעם, מדוע כרוכות שלושת המתנות הנשגבות ביותר שניתנו לעם ישראל, ביסורים? וכיצד מתיישבין היסורין הללו, עם יסוד האהבה "שאהב הקדוש ברוך הוא את ישראל"?

26

שז מערכות פורים אסופת

ר' אריה א"ש

שמחתו של אדם נכסיו אינם שלימה, אלא כשהם מושגים נדרכי הקניין.

והרינו פותחים פתחתא לפרשתא דא, ממשנת חכמים:

*"איזהו עשיר? השמח בחלקו; שנאמר (תהלים קכח, ב) 'גייע כפיך כי תאכל אשריך ומזב לך, 'אשריך' בעולם הזה, ומזב לך' לעולם הבא'. (אבות ד, א)

בהשקפה ראשונה מורגלים אנו לפרש את המשנה: שהעושר האמיתי אינו נחלת מי שצבר אוצרות קודח, אלא של מי שמחה במה שתחת ידו, אם רב אם מעט. אלא שסיפא דמתניתין, טופחת על פניה של גישה זו: שהתנא הן מוכיח את דבריו מן הכתוב: "גייע כפיך כל תאכל - אשריך וטוב לך"; והנה המקרא מדבר במי שנהנה מיגיע כפיו, ואילו דברי המשנה מדברים במי שמחה במה שבידו, ואין הנדון דומה לראיה? →

אלא על כרחך עלינו להשקיף על משנת בן זומא, מזוית ראייה מחודשת, שתפתח לנו פתח בהבנת קנין השמחה.

*הסוד שבאו חכמים כן ללמדנו הוא, שאין אדם משיג שמחה וסיפוק מנכסיו, אלא אם הם הניעו לו בדרך של קנין. אף אם יתנו לו לאדם מלאו ביתו כסף וזהב בהלואה, או בפקדון, אין לו מהם נחת רוח. גזבר שתחת ידו זורמים אוצרות זהב לרוב, חסר את עושר ההרגשה של מי שהממון קנוי לו קנין הגוף.

ואף אם יקבל אדם את המעות במתנה שמטרחו ומקורה אינם נהירים לו, גם במקרה זה הוא רחוק מהרגשת בעלות חלוטה עליו. כי הוא עלול להידרש להעניק תמורה. הוא עלול לאסור את נפשו בעבותות הכרת התודה. ועל כל פנים יש למאן דהו מבחוח, דריסת רגל ושיכיות מוסרית בממון הזה. הנכסים האלו גם אם הם ברשותו, מכל מקום הם חסרים את מעמד הקנין החלוט. →

ולדברנו, אין היסודין האמורים כאן בבחינת עונש, כי אם קנין תקף מדרכי הקנינים. שאין מדובר כאן במכאובי עונש של העובר עברה, אלא ביגיעה המפרכת, ובצער, המשמשים מסילות להתקרב אל הייעודים הנכספים, על מנת להכניסם תחת רשותה של בעלות גמורה. ושלשות המתנות הנשגבות שהוענקו לעם ישראל, דורשות צורת קנין שכזה. זהו קנין שתחילתו יסורים, ואחריתו אהבה ש"אהב הקב"ה את ישראל".

ומאליו מובן, שככל שיתגדל ויתעצם מעלת החפץ שיבקש לו האדם, וככל שתעמיק מעלתו הרוחנית, סאת היסורים הנדרשת כהקדמה לו - תגדל באותה מידה. וכשאנו דנים על הסוג הזה

של חובת תשלומין בחפצי-שמיים, עומד לנגדנו מאמרם ז"ל (תענית כה,א): "משמיא מיהב קא יהבי, משקל לא שקלי". כלומר, שמתנת שמים הינה ברית תקפות נצחית, ואין תופסים בה חזרה והשבון. וכדי לזכות בקנין בעל מידה כזו של תקפות ו"שייכות", גם דרכי הקנינים שלו דורשים מידה מופלגת של יסורים ויגיעה.

כינצא בזה, אמרו רבותינו על חכמת שלמה:

"אף חכמתי עמדה לי" - אמר רב אחא: אמר שלמה, תורה שלמדתי באף, נתקיימה בי בזקנותי". (קהלת ב,ט וקה"ר סט)

הן הדברים. יגיעת התורה ואף היגיעה שהשקיע בה בשחר נעוריו, הן המסילות שהעמידו את תורת זקנותו, במצב של "שימור", העמדה, וקנין הגוף.

וכיסורים' הללו, המשמשים הכשר לקנינים רוחניים, שבהם נשאים את פריים, הם 'מתמקקים'. שעת ה'המתקם', הוא כרגע זו מתגלית ההכרה שהיתה עמונה מעיקרה 'דיינים'.

העלינו בחכמתנו, שיש סוגי 'דיינים' ויסורין, שהם התלבשות של חסד הבורא. הם היסורים, המשמשים נתיב והכשר-מצווה לקנינים רוחניים קבועים-החלטיים. וה'דיינים' והיסורים הללו, הם גם כן הדרך היחידה לשמחת אמת שלימה ועמוקה. שלאחר שאדם משיג את חפצו, וקניניו נעשים לו קנין-הנפש, שמחת ה"שמח בחלקו" מדשנת את עצמותו, והנה הוא משיג למפרע את ההארה החבויה בהקדמת היסורים. ובעת רינת הקצירה, כאשר בא יבוא ברינה נושא את אלומות קניניו, איגלאי למפרע, כי דמעת הוריעה היתה כלי מלא ברכת ה'!

זהו סוד 'המתקת הדיינים'. 'המתקת הדיינים', הוא הרגע שבו מתבררת ומתגלית ההנהרה החבויה ב'דיינים' שניתנו מידו הרחבה של הבורא ית'. ומבואר ממילא מה שהבאנו לעיל, שזמן 'המתקת הדיינים' הוא עת של שמחה.

כי כאמור, שמחה שתורה מחשיבה כשמחה שלימה, הוא מצב ה"שמח בחלקו". ושמחה כזו, דורשת הכנה של "יגיע כפיך כי תאכל". ומקץ ההכנה המפרכת, כשפורצת השמחה על מערכות קניינה, מתמתקין למפרע ה'דיינים' שגיבלו וערכו אותה לפני שולחן ה'!

לאחר ש'כידר קבלו מאכצבי' זימי ה'הסתר פנים', איגלאי מילתא שהיסורים שניחשו עליהם, היו ככשר מלוך לקבלת כחורב.

וכזו היא תבנית השמחה של ימי הפורים. שקבעו חכמים, כי סוף יעדו של הנס היה: "הדר קיבלוה בימי אחשוורוש" - מאהבת הנס שנעשה להם" (שבת פח,א ורש"י). אלף שנים המתין הקב"ה לנכסת ישראל, וציפה לקבלה זו, ורק מכת 'אהבת הנס' של ימי הפורים, זכו ישראל להתעלות זו.

ונמצאת למד, שה'דיינים' העמוקים של אותה העת, לא נועדו אלא להפריח על ברכיהם את קבלת התורה מרצון. את ה"קיימו וקיבלו". ונמצא, שהיו אלו ממין הייסורים, המהווים הכשר לקניינים רוחניים תקפים. ואותה שעה בה הפך פור המן לפורנו, הוא הרגע בו איגלאי מילתא למפרע, שאותם דיינים קשים שניחשו עלינו, לא היו אלא שלבים בסולם העולה בית-קל. התהפכות הפור, היתה איפוא שעה של 'המתקת הדיינים'.

הכזעת ס'פורי על חודש אדר, נוצע מכובד ידך של מידת כדן בחודש זכ. ולואם כדיינים כמויעדים, 'נחמתי' וכפכו לחסדים של ימי ספורים.

30 והרינו להוסיף בזה קמט של עומק. ב'שפת אמת' ישנה הרחבת דברים על ההבדל הרוחני המפריד בין קנין לחורף. חודשי הקיץ הפותחים בחודש ניסן, עומדים בסיומן של מידת החסד. חודש ניסן הוא הביטוי הגדול והשלם, של ההארה האלוקית ששפעה על גולי מצרים בתוך שערי סומאתם. אלו הם ימי גאולתנו ופדות נפשנו - רוחנית וגשמית. אלו הם ימי האותות והמופתים והזרוע הנטויה, שבהם יצאנו משעבוד הגוף, ואלו הם גם הימים שהערו עלינו רוח טהרה שחילצה אותנו מטומאת מצרים, והכשירה אותנו לקבלת התורה. לעומתם חודשי החורף, ראשיתם במצב של 'דין'. זהו חודש תשרי, שבו חורף בית דין של מעלה את דינו של אדם, ומחשב חשבונו של עולם.

והנה שנו רבותינו: "טוב אחריית דבר מראשיתו" (קהלת ו,ח) - 'טוב אחריית דבר', כשהוא טוב מראשיתו" (קה"ר שס). ולפי זה נמצא שחודשי הקיץ נמשכין אחר ראשיתם, ומידת החסד הולכת

ומתעצמת, עד שהיא מגיעה לשיאה בימי הקירבה של אלול, שבהם נכנס עם ישראל לעולם הידידות של "אני לרודי ורודי לי". ולעומתם, חודשי החורף נמשכין אחר ה'ראשית' של תשרי, ומידת הדין מתוחה, עד שהיא מגעת לשיאה ב"ימי הפור" של חודש אדר, שבו שיברו אויבי היהודים לשלוט בהם.

ומעתה אנו מבינים, שנפילת הפור בחודש אדר, נבעה מכובד ידה של מידת הדין השוררת בחודש זה.

אבל משעמדו ישראל בנסיון, ו"הדר קבלוה מאהבה", ודוקא בימי החסר-פנים וההעלם, התחדש בידם מעמד הר סיני מחודש עם תוספת האהבה שבקבלה מרצון, איגלאי מילתא למפרע, שהיסורים והגזירות שניתנו לבוא עליהם, היו הכשר מצווה לקבלת התורה. ועל ידי ה"הדר קבלוה" - נתמתקה למפרע מידת הדין, ונהפכה לסולם של עליה וקירבה.

ובזה יומתק להפליא הפסוק (אסתר ט,כב): "והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום-טוב". לומר לך, שהיגון והאבל הנמשכים ממידת הדין, נעשו בעצמותם ומהותם ימי שמחה ויום-טוב.

ולכן "משכנס אדר מרבין בשמחה". זוהי הוראת שמחה מיוחדת, הבאה להדגיש את מצב השמחה של ה"שמח בחלקו", שנתייחד בו החודש הזה. וחבלי הדיינים שהיו פורשים אברותיהם על החודש הזה, הרו וילדו והנחילו לעם ישראל, את בשורת השמחה של ימי הפורים. השמחה הפנימית, החודרת והמקפת של "השמח בחלקו".

רעיו הפנימי של נס פורים, הוא הכארה של כ'כידר קבלוה' בעלמון של ימי הגזרות. ככוחה כפכו את הדיינים לגאולה. "על כן קראו לימים הללו פורים על שם פורו" - הפור המסמל את הכתהפכות מידת כדן לגאולה.

ואחר שנפתחו לפנינו שערי אורה בבירור ענין ההתהפכות, יצא מה שתמהנו בפתיחת הדיבורים, מה ראו חכמים על ככה לקרוא לימים האלה פורים "על שם הפור".

שנפילת הפור מכוונת לחודש אדר, שבו תקיפה ידה של מידת הדין, כפי שנתבאר. והגרעין הפנימי של נס פורים היה טמון, בהארה שזכו ישראל בני אותו הדור, לקבל על עצמן בעיצומן של ימי הגזרות את משא העבודה, ובכוחה הפכו את הדיינים העמוקים, לגאולה ופדות.

"על כן קראו לימים האלה פורים - על שם הפור!" שאותו הפור' מסמל את ההתהפכות מדין לגאולה. ובבואם לקבוע הוראה לדורות, חשפו חכמי הדור את נקודת המפתח של נס פורים, שלשמו ולוכדו יהיו ישראל עושים את ימי הפורים, משפחה ומשפחה, דור ודור.

קצח באר אסתר י"ב

יש לפרש בזה ע"פ מה שאמרו בגמ' (מגילה ז' א') אמר רב שמואל בר יהודה שלחה להם אסתר להכמים קבעוני לדורות, שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות, שלחה להם כבר כתובה. אז על דברי הימים למלכי מדי ופרס, והביאור בזה, שהחכמים אמרו לה שאי אפשר לכתוב את מעשה הנס כמו שהיה, כי ע"י זה תתעורר קנאה ושנאה בין העמים והאומות, ובייתר בבית מלכות אחשוורוש, כי אם אנו באים לספר את גודל הנס על כל פרטיו, צריכים אנו להודיע שאמנם אחשוורוש היה ג"כ שונא ישראל וביקש להשמידם, וכמו"ש בגמ' (מגילה י"ד) א"ר אבא משל דאחשוורוש

י"ב

ראש וכו', וכן דרשו שם שהושחרו פניהם של ישראל בימיו כשולי קדירה וכו', יעייין שם עוד בגמ', ושלא נחשוב שזה היה רק בתחלת מלכותו אבל אח"כ ע"י אסתר נעשה אוהבם של ישראל, על זה אמרו שם בגמ' הוא אַחְשׁוּרוּשׁ, הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו, ואם היו מפרסים כל זה היה מתראה ביותר גודל הנסים שעשה הקב"ה לישראל, שלמרות רשעותו ושנאתו לישראל מתחלתו עד סופו, עשה עמהם כל הטובות והיהודים התנשאו בימיו למעלה מעלה; וכמו כן לקיחת אסתר לאחשורוש, אף על פי שהיתה כבר בת חמש ושבעים שנה (לפי התרגום, ב' ז', וכן הוא הוא במדרש בראשית פ' ל"ט) בכל זאת חוקה אהבתו אליה עד שעשה לה כל חפצה וכטוב בעיניה לטובת עמה, והנה כל אלה הדברים נוגעים להראות ולהוכיח בגודל הנס, אבל כל זה אי אפשר לגלות בפני האומות, כי בטת יהי' על זה רוגזו של אחשורוש וגם רוגזו של השרים שבכל מדינות המלך התעורר

ע"י קנאתם, והוה ששלחו לה: קנאה את מעוררת לנו בין העמים, היינו שאי אפשר לכתוב את המגילה ולפרט בה פרטי הנס, ועל זה השיבה להם אסתר: כבר אני כתובה בספר דברי הימים למלכי מדי ופרס, היינו שהיא תכתוב את המגילה בזה האופן וכענין שהוא כתוב בספר דברי הימים למלכי מדי ופרס, היינו שהשטחיות של המגילה תהי' כתובה באופן שגם דעת האומות והמלכים והשרים תהי' נוחה ורצויה, אלא שבין השיטין ובסגנונה יהי' גנוז ומייד הענין כמו שהוא באמת, וחכמי ישראל ידרשו אותה ויגלו צפוניה וסתריה, ולכן באמת יש כמה מדרשים — מלבד הדרשות שבגמ' — על מגילת אסתר שהם מגלים סודותיה, ולדוגמא,

תקף הלון התבה • תענית אסתר

ואמ"ר לבאר על פי דברי השפת אמת (ריש פר' שקלים) שכתב שאדר הוא זמן תשובה, כמו אלול שהוא סוף השנה, אלול הוא תשובה מיראה, ובאדר הוא מאהבה לכן מרבים בשמחה... ויכולין לשוב בתשובה מתוך שמחה. עכ"ר.

בשפת אמת (פורים תרנ"ז) כתב וז"ל "ואיתא בזוהר הק' פורים על שם יום הכיפורים דעתיד להיות משתנה מעיני לעונג, כי ביום הכיפורים נכנס הכהן גדול לפני ולפנים, ועל זה כתיב ואל יבוא בכל עת רק ביום מיוחד, ועל ידי תענית כל בני ישראל ועניתם את נפשותיכם, ובימי הפורים כתיב אבוא אל המלך אשר לא כרת, במקום שאין רשאים לבוא בכל עת, רק בפורים ניתן רשות להתגלות אור הנעלם בכל עת... ונפתחו שערי הישועה".

נתיבות שלום פורים 40 לג

והנה כמו שיום הכפורים הוא יום התפיימת קוב"ה וישראל כל גם פורים, אלא שביוה"כ פ השי"ך לימי הדין ההתפיימות היא מתוך יראה, ואילו בפורים ההתפיימות היא מתוך אהבה בבחי' הדר קבלה כרצון. ויש לבאר זאת עד"מ לב' אוהבים נאמנים

וייכן עוד לבאר דלכך קראו לימים האלה פורים ע"ש הפור שהוא בלשון פרסי, ולא קראום גורלות ע"ש העברי, משום דיש בזה ג"כ להוכיח את הנס שהמון נפל על המטה אשר אסתר עליה, וע"י זה קצף עליו אחשורוש ואמר הגם לכבוש את המלכה וכו' לפני המן חפו, ובלשון ארמי שדברו או בני ישראל בקראו ימי הפורים יומי דפוריא, וכ"כ במגילת תענית: בי"ד ביה ובחמשה עשר ביה יומי פוריא אינון, וכן א"ר (מגילה ז') מייחב איניש לבסומי בפוריא וכו', ובלשון ארמית פוריא היא מטה, כמו"ש בגמ' (כ"מ כ"ג ב') בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשני במילייהו במסכתא בפוריא וכו', וכן (שבת ע"ז) פוריא שפרין ורבין עליה, ועוד, וכיון שגמר מפתחו של המן הי' ע"י שנפל על המטה, והיינו ע"י שבא מלאך והפילו כמו"ש בגמ' (מגילה ט"ז א'), לפני המן חפו ונסתמו טענותיו דבאמת הי"ל להצטרק שהמלך הסכים עם גזירתו, וכדי להוכיח את הנס הוה שהוא היה גמר המפלה של המן, קראו לימים פוריא שהוא ג"כ מוכן של מטה, וכמו שהמון הפיל פור כן גם נפל על המטה שהיא פוריא, ונשתלם במדה כנגד מדה.

36

כאמור, למדים אנו מדברי הזוהר הק', שפורים ויום הכיפורים ענינם שוה, ואף יום הפורים ענינו לתשובה וכפרה.

37 Inside Purim

2. Purim and Yom Kippur are similar in that Hashem forgives the sins of the Jews on both of these days. However, Purim is even greater than Yom Kippur because Yom Kippur only atones for those who do *teshuvah*, while Purim even atones for those who do not.

The reason special clemency is granted on Purim is

because of a special rule of *tzedakah* that exists exclusively for Purim. Normally, one has the right to investigate the legitimacy of a collector's claim to neediness before distributing *tzedakah* to him. On Purim, however, the halachah requires us to give to whoever requests charity without checking into his legitimacy (*Shulchan Aruch, Orach Chaim 694:3*).

The Gemara (*Megillah 7a*) learns from the *passuk* קיטו — וקבלו היהודים — "the Jews accepted upon themselves [and their offspring the mitzvos of Purim]" (*Esther 9:27*) that קיטו — למעלה מה שיקבלו למטה — "they accepted above [in Heaven] what was accepted below [by the Jews]." Just as the Jews accepted upon themselves to give charity on Purim to all who ask without checking into them, so too, as long as we just ask on Purim, Hashem answers our prayers and forgives us without checking into whether we are worthy of it or not.

(*Sefer Yemei Purim*, p. 83, citing *Ner Yisrael*)

38

3. Purim is like Yom Kippur because both days contain the casting of *purim*, lots, followed by salvation. On Yom Kippur, the *kohein gadol* draws lots to decide which of two goats is to be the *sa'ir la'Azazel*, the scapegoat, which is hurled off a cliff. The demise of the *sa'ir la'Azazel* results in the removal of bad judgments from the Jewish people. Similarly, on Purim, Mordechai and Esther effected the removal of the evil decrees against the Jews after Haman cast lots to destroy them.

וע"פ זה יש ג"כ ליתן טעם מה שקראו את המגילה מגילת אסתר [מלבד מה שפירשו בזה שהוא משום שהנסים היו אז בהסתר כי היו מעוטפים ומכוסים במעטה הטבעי], והוא ג"כ כדי להודיענו שזו המגילה נכתבה בהסתרה ובלשון צפונה, כדי שנדע לדקדק בה ולגלות את סתריה וצפונותיה, ושע"י זה יודע לנו גודל הנסים שנעשו.

וזהו הכוונה מה שנאמר בכאן, על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, היינו שנתבונן על השם פורים שהוא על שם הפור, שהוא שם הגורל בלשון עברי, ולא קראו לימים גורלות, שהוא שם העברי, אלא פורים שהוא שם גורל

בלשון פרסי — על כן על כל דברי האגרת הזאת, היינו שבביל שנדע מזה שכן כל דברי האגרת הזאת נכתבו בסגנון כתיבתה לפי טעם ודעת העם הפרסי, כדי שלא להטיל עלינו קנאה מהם, אבל הפוך והפוך בה, ודוק בה היטב, ואז תמצא הנסתרות הצפונות בה כשמה מגילת אסתר.

39

43 Megillah (Esther 9:26) says that the holiday is named after the "pur," which is singular?

1. The name *Purim* is plural because Haman actually cast two separate lotteries to find the most auspicious day for killing the Jews. The Megillah states that he performed the lottery מיום ליום ומחודש לחודש — "from day to day and from month to month" (Esther 3:7). The lottery worked as follows: Haman first wrote the names of each of the twelve months of the year on twelve pieces of paper, put them in a bag, and blindly drew a paper. He then wrote the numbers 1 through 354 on 354 separate pieces of paper, representing the 354 days of the Jewish calendar year, put them in a bag, and blindly drew a paper. He knew that he would be successful in picking an auspicious date if the month and day drawn matched.

For example, if he drew the month of Adar and day 100, he would know that the lottery was faulty because the hundredth day of the year falls out in Tammuz. However, when he picked Adar and the 338th day of the year, he knew the lottery was good, because day 338 is the thirteenth of Adar.

(Yaaros Devash, vol. 1, #3)

2. The name *Purim* is plural because it refers to the two Purims that are celebrated each year, namely regular Purim on the fourteenth of Adar, and Shushan Purim on the fifteenth of Adar.

(Ohr Chadash, Esther 9:26)

ונתרבתה האהבה ביתר שאת וביתר עז. ומה שלא היו יכולים לפעול כל מיני פיוסים עשתה התפרצות האהבה הזאת. והוא ע"ד חומה גדולה שיש צורך להסירה, יש דרך פשוטה להסיר אבן אחר אבן ונדבך אחר נדבך, ובדרך זו אם החומה גדולה וחזקה א"א להרוס אותה. ויש דרך יותר מהירה ע"י חומר נפץ חזק המפיל בבת אחת את כל החומה כמה שהיא גדולה וחזקה. עד"ו כשנופלת סינא בין אוהבים, הדרך הפשוטה היא לחלות פני חבירו ע"י פיוסים ודורות שימחל לו. ויש דרך עילאית ע"י שנופל על צואר רעהו בבכיה ונשבע לו אמונים כי הוא אוהבו בלב ונפש, והפגיעה לא היתה אלא כשלון, ומבקש ממנו לכרות מחדש ברית אהבה נאמנה, שאו נופלות בבת אחת כל המחיצות והמסכים. ביניהם והאהבה מעתה יותר גדולה למקורם. עד"ו הוא והפרס

בין יום הכפורים לפורים. יום הכפורים הוא יום התפייסות ע"י חרטה ותשובה על כל חטא וחטא, ע"ד שמפילים אבן אחרי אבן ונדבך אחרי נדבך מהמחיצות המפסיקות. ואילו פורים ענינו התפייסות מתוך אהבה העולה על גדותיה אשר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, בבחי' כי שיבר דלתות נחושת ובריחי

42

הפורים שבכל שנה מתגלה הארה כזו אשר כמה לא נהיתה מימי קדם, לא בש"ק ולא ביו"ט, הארת גילוי יסוד אבא כידוע ליי"ח. והיות והאור הוא כ"ב גדול צריך להסתיר אותו שלא תשלוש בו עין הסט"א, ומשום כך יש בו ענינים מזורים שאין בכל חג, כמ"ד בספח"ק המנהג לכוש בגדי עכו"ם, ומה שאחז"ל חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. והוא ע"ד כשיש צורך להעביר כתר המלך ממקום למקום, ויש פחד ממורדים ושודדים שלא יגזלו את הכתר, העצה שמכניסים אותו בעגלה פשוטה ועוטפים אותו מכל עבר בכלויי סחבות שאף אחד לא ירגיש מה מונח כאן, ועד"ו הוא גם בפורים והענין עמוק מאד. וענין זה של בחי' ובכח אבוא אל המלך אשר לא כדת הוא גבוה מעל גבוה המתגלה בפורים. וכמו שביה"כ איתא בקרושת לוי כי ידוע שאין יום הכפורים מכפר עד שהאדם יבטל עצמו הוא וכל חושיו ותכונותיו וכו' להקב"ה. עד"ו הוא בפורים התבטלות גמורה. אך ביום הכפורים ההתבטלות היא ע"י הצום, ובפורים ע"י אכילה ושתייה ושמחה. אך הצד השני שבהם שיהודי צריך לצאת מאלו הימים מוכן ומטוהר מכל סיג ופגם, וירגיש שמעתה אין שום מחיצה ומסך המגדיל בינו לבין אביו שבשמים.

44

שצו טיב עיצומו של יום המועדים

ובפרט ביום נורא ואדיר כזה, המסוגל לפעול ישועות גדולות ברוחניות ובגשמיות, עד כדי כך שאמרו עליו בתקונים (דף נו ע"ב) "פורים כפורים", שיום כיפור רק נמשל ונדמה ליום הפורים, ובאמת הפורים גדול מיום הכיפורים. ומי לא ירדף אחר אפשרות כזו של יום כיפור נוסף, ובודאי מי שיש בידו להרויח עוד יום גדול ועצום זה, ישמח וירוה לקיים זה ההידור בשמחה ובששון.

45

ובנתיב דרכנו יש ליתן טעם לשבח במנהג ישראל להמשיך סעודת פורים אל תוך הלילה שלאחר הפורים, עיין במגן אברהם ומחצה"ש ונו"כ (או"ח סימן תרצה ס"א). ויש שציינו בזה מדברי הרמ"ע

רעה ילקוט מעם לועזי — מגילת אסתר

46

מפי ספרים ויקרא וסופרים

ולמה נקרא החג פורים, והרי היה רק פור אחד, (תפס) אלא על שם הימים י"ד וט"ז בשושן, שבי"ד הרגו ובט"ו נחו.

48a

47

ובמו שלכל דיבור למה קדמה קריאה, כן לדיבור "אנכי ה' אלקיך" שחל ומתחדש בכל שנה בפסח תקדם קריאה של חיבה שלושים יום קודם, שבפורים משפיע הקב"ה לכל אחד * עוז וקדושה ותשוקה יתירה שיוכל להתקרב לחג הפסח כראוי, וזהו עיקר השמחה בפורים מה דמזליה חזי שמושכים אותו בעבותות אהבה ומתקיים בנו"כ בפורים הפסוק (שיר השירים א, ב) "ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודך מיין", ופירש רש"י "מכל מיני

ובפסח חל מחדש על כל איש ישראל דיבור 'אנכי ה' אלקיך', שהוא שורש כל התורה כולה, כמו שכתוב (שמות כ. ב) "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", וכמו שבכל שנה בפסח מתחדשת הארת יציאת מצרים, כמו כן מתחדש הציווי "אנכי ה' אלקיך" וחלה מחדש מלכות שמים על ישראל.

486 משתה יין ומכל עונג ושמחה, שעיקר השמחה היא בקרבת אלקים שבוא כבוא בחג הפסח.